

Informacja dotycząca Polsko-Szwajcarski Programu Rozwoju Miast.

Obszary tematyczne:

Obszar Tematyczny 1: Kształcenie oraz szkolenie zawodowe i specjalistyczne

CEL SZCZEGÓŁOWY: Promowanie wzrostu gospodarczego i dialogu społecznego, zmniejszanie bezrobocia (wśród młodzieży)

Jak ukierunkować wsparcie – przykładowe przedsięwzięcia

Poprawa jakości kształcenia zawodowego (uczniowie, w tym udział przedsiębiorców w tworzeniu programów szkoleń)

- Rozwój kształcenia zawodowego i ustawicznego (rozwijanie współpracy szkół zawodowych/ instytucji kształcenia i przedsiębiorców, uzgadnianie z lokalnymi pracodawcami kierunków kształcenia zawodowego i współdziałanie w procesie kształcenia, organizacja wspólnie przez szkoły i przedsiębiorców targów, dni otwartych, tworzenie stałych form współpracy na linii szkoła-przedsiębiorca-rodzice).
- Kształcenie zawodowe i uczenie się oparte na pracy w systemie dualnym organizowane jako wsparcie działalności określonego przedsiębiorstwa zlokalizowanego w mieście, pozwalające na większe zaangażowanie lokalnego biznesu w proces nauczania.
- Kreowanie ścieżek karier zawodowych związanych z lokalnym rynkiem pracy (poprzez centra doradztwa zawodowego, rozwijanie wiedzy i kompetencji doradców zawodowych, włączenie przedsiębiorców/pracodawców lokalnych we współpracę ze szkołami i młodzieżą).
- Rozwój bazy kształcenia zawodowego (wyposażenie szkół, warsztatów, rozbudowa internatów).

Poprawa jakości zasobów pracy na lokalnym rynku (kształcenie ustawiczne - dorośli, w tym programy podnoszenia kwalifikacji pracowników w lokalnych firmach)

- Centra doradztwa zawodowego i agencje przygotowania zawodowego uczniów/pracowników dla lokalnych pracodawców - usługi doradztwa i kształcenia zawodowego.
- Wzmacnianie potencjału lokalnej siły roboczej poprzez rozwijanie aktywności zawodowej osób młodych, integracja i wsparcie uchodźców w podejmowaniu aktywności zawodowej, wsparcie aktywności zawodowej osób starszych, pomoc w podejmowaniu pracy przez kobiety powracające na rynek pracy po okresie macierzyństwa, rozwijanie i promowanie elastycznych form zatrudnienia osób, które nie mogą podjąć pracy w stałym wymiarze, wykorzystanie instrumentów ekonomii społecznej.

Obszar Tematyczny 2: Finansowanie dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw

CEL SZCZEGÓŁOWY: Promowanie wzrostu gospodarczego i dialogu społecznego, zmniejszanie bezrobocia (wśród młodzieży)

Jak ukierunkować wsparcie – przykładowe przedsięwzięcia

Szeroko pojęta edukacja ekonomiczna mieszkańców, rozwijanie kultury przedsiębiorczości i wzmacnianie lokalnego patriotyzmu gospodarczego:

- Wzmacnianie pozycji społecznej przedsiębiorców w lokalnej społeczności zarówno poprzez promowanie sukcesów lokalnych przedsiębiorców, jak i angażowanie przedsiębiorców w lokalne inicjatywy społeczne.
- Promowanie kultury przedsiębiorczości i edukacji ekonomicznej mieszkańców od najmłodszych lat np. konkursy dla młodzieży pn. "Mój pomysł na biznes".
- Stały monitoring (badania ankietowe przedsiębiorców, młodzieży, analizy danych statystycznych) zmian zachodzących w lokalnej gospodarce, publikowanie raportów i organizowanie debat z udziałem interesariuszy nt. stanu, potrzeb i możliwości rozwoju lokalnej gospodarki.
- Forum dialogu: Regularne spotkania przedstawicieli samorządu z przedsiębiorcami, gdzie mogą oni przedstawiać swoje potrzeby, wyzwania i propozycje zmian.

Promowanie lokalnych pracodawców i wspieranie ścieżek karier zawodowych związanych z lokalnym rynkiem pracy

- Organizacja centrum kompetencji rozwoju lokalnej gospodarki (ang. excellence center for local economic development), np. miejsce spotkań/centrum usług/ zespół specjalistów odpowiedzialny za techniczne funkcje: organizację współpracy interesariuszy, inicjowanie i prowadzenie projektów).
- Lokalne targi biznesu i/lub giełdy kooperacyjne: organizacja corocznych wydarzeń o charakterze biznesowym, gdzie lokalni przedsiębiorcy mogą prezentować swoje produkty i usługi, a także nawiązywać kontakty z innymi firmami.
- Employer branding - budowaniu wizerunku lokalnych firm jako dobrych pracodawców np. poprzez konkursy na najlepszą firmę-pracodawcę w mieście.
- Promowanie możliwości inwestowania w rozwój lokalnej gospodarki przez mieszkańców i lokalnych przedsiębiorców (inicjatywy typu "kupuj lokalnie" i "inwestuj lokalnie").

Udostępnianie przestrzeni dla rozwijania różnych form działalności gospodarczej (uzbrojone technicznie tereny i gotowe powierzchnie dla produkcji dóbr i usług)

- Przygotowywanie terenów inwestycyjnych, budowa infrastruktury technicznej.
- Udostępnianie przestrzeni dla działalności gospodarczej np. wysokiej jakości przestrzeni coworkingowych dla firm w początkowej fazie rozwoju (startupy i scaleupy).
- Wspieranie rozwoju parków przemysłowych, stref rozwoju gospodarczego, inkubatorów i akceleratorów przedsiębiorczości.

Zapewnienie wsparcia lokalnych firm we wszystkich fazach ich rozwoju poprzez szeroką ofertę dostępnych usług instytucji otoczenia biznesu i dostosowanie szkolnictwa zawodowego do potrzeb lokalnego rynku pracy

- Szkolenia i pomoc doradcza dla lokalnych MŚP przy współpracy z regionalnymi/lokalnymi instytucjami otoczenia biznesu.
- Programy mentoringowe: łączenie doświadczonych przedsiębiorców z początkującymi, aby mogli przekazywać swoją wiedzę i doświadczenie.
- Wsparcie dla kobiet przedsiębiorców: specjalne programy i inicjatywy skierowane do kobiet, które chcą założyć własny biznes.
- Programy rozwoju lokalnych firm rodzinnych (wsparcie w sukcesji).
- Wsparcie dla innowacji: utworzenie centrum innowacji przy współpracy z lokalnymi/regionalnymi szkołami wyższymi, które pomaga przedsiębiorcom w rozwijaniu nowych produktów i usług, a także we wdrażaniu nowych technologii.
- Wsparcie w pozyskiwaniu kapitału inwestycyjnego we współpracy z lokalnymi/krajowymi/regionalnymi organizacjami, np. venture capital/business angels.
- Badanie potrzeb kadrowych przedsiębiorców oraz planów edukacyjno-zawodowych uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych.

Rozwój podmiotów ekonomii społecznej

- Promocja podmiotów ekonomii społecznej i ich produktów lub usług podczas wydarzeń biznesowych w mieście.
- Informowanie o dostępnych źródłach finansowania działalności podmiotów ekonomii społecznej, pośrednictwo w kontaktach z instytucjami finansowymi.
- Współpraca z lokalnymi organizacjami ekonomii społecznej.

Obszar Tematyczny 3: Wspieranie zarządzania migracją i promowanie działań integracyjnych

CEL SZCZEGÓŁOWY Zarządzanie migracją i wspieranie integracji.

Jak ukierunkować wsparcie – przykładowe przedsięwzięcia

Wymagane jest monitorowanie skuteczności takich projektów poprzez gromadzenie, obserwowanie i analizowanie danych

- stanowiących mierniki i wskaźniki

- obrazujących efekty podjętych działań, a powiązanych z:

- refundacją/dofinansowaniem tworzenia miejsc pracy, szkoleń, w tym językowych dla migrantów / uchodźców /cudzoziemców/, nabywania przez nich niezbędnych uprawnień i certyfikatów zawodowych, dostosowanych do indywidualnych potrzeb pracownika i pracodawcy, realizowane przez pracodawcę.
- wsparciem aktywności gospodarczej i społecznej migrantów (własna działalność gospodarcza, tworzenie NGO).

- wspieraniem powstawania przedsiębiorstw społecznych oferujących zatrudnienie i readaptację społeczną i zawodową migrantów - w tym przystosowanie do polskiego rynku pracy.
- wsparciem budowy i adaptacji mieszkań dla migrantów.
- przysposabianiem uchodźców oraz migrantów (uczniów i dorosłych) do pracy zawodowej, w tym także migrantów wewnętrznych.
- uruchomieniem miejsc, punktów informacyjno-konsultacyjnych, wspomagających podjęcie pracy przez cudzoziemców, wprowadzanie rozwiązań umożliwiających rozwój kariery i przedsiębiorczości przez cudzoziemców.
- wsparciem działań opiekuńczo-wychowawczych dla migrantów (opieka żłobkowa, przedszkolna, szkolna i wsparcie społeczne).
- włączeniem społecznie i ekonomicznie migrantów do społeczności lokalnej poprzez wzrost akceptacji i gotowości do ich włączenia ze strony mieszkańców.
- tworzeniem spójnych, zintegrowanych programów, strategii włączenia społecznego migrantów.
- działaniami integrującymi migrantów ze społecznością lokalną, działaniami integrującymi kulturowo, tworzeniem centrów integracji cudzoziemców.
- organizacją w miastach centrów pozyskania migrantów o pożądanych kompetencjach i umiejętnościach. 22
- działaniami przeznaczonymi dla wszystkich osób – mieszkańców danej wspólnoty samorządowej, doświadczających zjawiska migracji lub na nie się przygotowujących

Obszar Tematyczny 4: Poprawa bezpieczeństwa publicznego

CEL SZCZEGÓŁOWY Zarządzanie migracją i wspieranie integracji. Wzrost bezpieczeństwa publicznego i ochrony

Jak ukierunkować wsparcie - przykładowe przedsięwzięcia

Zminimalizowana liczba wydarzeń i zjawisk kryzysowych, spowodowanych działaniami człowieka

- Działania z zakresu bezpieczeństwa drogowego poprawiające sytuację niechronionych uczestników ruchu – pieszych i rowerzystów (działania inwestycyjne i nie inwestycyjne).
- Opcja „zero wypadków”. Działania na rzecz eliminacja ofiar śmiertelnych w ruchu drogowym.
- Polityka bezpieczeństwa informacji i zarządzanie bezpieczeństwem, zapobieganie wyciekowi danych i błędom organizacyjnym.
- Cyberbezpieczeństwo instytucji wobec przyspieszonej cyfryzacji usług– polityka zabezpieczeń przed typowymi zagrożeniami. Zapewnienie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa w odpowiedzi na coraz częściej pojawiające się zagrożenia związane z przestępstwami w sieci. 10
- Działania z zakresu badań, analiz, koncepcji, przygotowania dokumentacji technicznej wraz z uzyskaniem wymaganych opinii, uzgodnień i pozwoleń w zakresie przyczyniającym się do realizacji celu szczegółowego.

- Inne działania przyczyniające się do minimalizowania liczby wydarzeń i zjawisk kryzysowych, spowodowanych działaniami człowieka.

Skuteczne systemy reagowania zarówno na zjawiska wywołane działaniami człowieka, jak i wywołane czynnikami naturalnymi

- Ochrona przeciwpowodziowa i przeciwdziałanie innym zjawiskom naturalnym stanowiącym zagrożenie dużej skali (np. dobre operaty, analizy).
- Zwiększenie zdolności reagowania na pojawiające się kryzysy i zagrożenia - dostosowanie praktycznych procedur zarządzania kryzysowego w mieście do aktualnych i przewidywanych zagrożeń w tym epidemiologicznych, ewidencja schronów.
- Doposażenie systemów zarządzania kryzysowego.
- Zabezpieczenie miejskich systemów informatycznych i baz danych.
- Rozwój miejskich systemów zintegrowanego monitorowania, prognozowania zagrożeń i ostrzegania środowiskowego.
- Poprawa skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie poprzez edukację, procesy profilaktyczne oraz wczesnego reagowania, wsparcie rodziny w kryzysie opiekuńczym lub wychowawczym, a także wsparcie dla ofiar i inne działania w tym zakresie.
- Wzmocnienie działań prewencyjnych poprzez wprowadzenie zasady Zero tolerancji dla wykroczeń i drobnych przestępstw w obszarach publicznych miasta (nielegalne parkowanie, śmiecenie, graffiti, itp.).
- Poprawa jakości projektów inwestycyjnych (kubaturowych i drogowych), w szczególności w zakresie bezpieczeństwa użytkowników.
- Działania z zakresu badań, analiz, koncepcji, przygotowania dokumentacji technicznej wraz z uzyskaniem wymaganych opinii, uzgodnień i pozwoleń w zakresie przyczyniającym się do realizacji celu szczegółowego.
- Inne działania przyczyniające się do zwiększenia skuteczności systemów reagowania zarówno na zjawiska wywołane działaniami człowieka, jak i wywołane czynnikami naturalnymi.

Wysokie poczucie bezpieczeństwa wśród mieszkańców

- Cyberbezpieczeństwo. Edukacja w zakresie cyberbezpieczeństwa. Szczególnie seniorzy i młodzież szkolna.
- Bezpieczeństwo danych, bezpieczeństwo w sieci, stalking, zagrożenia w sieci. Kampanie, edukacja.
- Poprawa bezpieczeństwa przestrzeni publicznych.
- Działania z zakresu badań, analiz, koncepcji, przygotowania dokumentacji technicznej wraz z uzyskaniem wymaganych opinii, uzgodnień i pozwoleń w zakresie przyczyniającym się do realizacji celu szczegółowego.
- Inne działania przyczyniające się do zwiększenia poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców.

Wysoki zasięg strefy uspokojonego ruchu „Tempo 30”

- Budowa rozwiązań uspokajających ruch samochodowy na terenie stref “Tempo 30”.
 - Wprowadzanie nowych stref lub powiększanie zasięgu istniejących stref “Tempo 30”.
- Działania z zakresu badań, analiz, koncepcji, przygotowania dokumentacji technicznej wraz z uzyskaniem wymaganych opinii, uzgodnień i pozwoleń w zakresie przyczyniającym się do realizacji celu szczegółowego.
- Inne działania przyczyniające do zwiększenia bezpieczeństwa komunikacyjnego w strefach ruchu uspokojonego

Obszar Tematyczny 5: Efektywność energetyczna i energia odnawialna

CEL SZCZEGÓŁOWY: Ochrona środowiska i klimatu

Jak ukierunkować wsparcie - przykładowe przedsięwzięcia

ZMNIJSZENIE I DOCELOWO ELIMINACJA EMISJI CO₂

- Budowa (ale też rozbudowa lub przebudowa) źródeł energii produkujących energię elektryczną i/lub ciepło (bądź paliwa zdekarbonizowane) z OZE na potrzeby lokalne i ponadlokalne (miasta, przedsiębiorców, mieszkańców), niewymagająca przesyłania jej na duże odległości, w oparciu o lokalne i ponadlokalne zidentyfikowane zasoby lub wraz z infrastrukturą sieciową. Kluczowym zagadnieniem jest tu system uzgadniania celów i działań między lokalnymi partnerami. W ramach Programu Rozwoju Miast można pokusić się o budowę takich źródeł (wymiar inwestycyjny) albo tylko zaplanować i przeprowadzić proces uzgadniania wspólnych celów i działań oraz przygotowanie wyliczeń finansowych i dokumentacji do budowy klastra lub innej formy lokalnej społeczności energetycznej, bowiem ten wymiar działań nieinwestycyjnych będzie i tak warunkował sukces przedsięwzięcia inwestycyjnego, więc w obliczu krótkiego okresu realizacji projektu być może warto rozpocząć od przeprowadzenia działania nieinwestycyjnego. Wówczas wystąpienie do innych źródeł finansowania o pokrycie kosztów części inwestycyjnej będzie znacznie łatwiejsze. Ponadto dużą część inwestycji w tym zakresie wykonują partnerzy z sektora gospodarczego i społecznego (mieszkańcy). Wydaje się, że ta część nieinwestycyjna jest ważniejsza i trudniejsza niż sama część inwestycyjna, a poza Polsko-Szwajcarskim Programem Rozwoju Miast może być trudniej uzyskać dofinansowanie na cele nieinwestycyjne (tj. na sfinansowanie profesjonalnego doradztwa w zakresie analiz finansowych, komunikacji między partnerami i uzgodnień formalno-prawnych).
- Przebudowa (ale też wymiana) nieefektywnych źródeł ciepła opartych o paliwa stałe, w tym zastosowanie systemów grzewczych opartych na niskoemisyjnych 16 źródłach energii lub OZE wraz z przyłączami budynków do sieci gazowej i miejskiej sieci ciepłowniczej połączona z termomodernizacją budynków.
- Budowa budynków pasywnych przez sektor publiczny, mająca na celu pełnienie przez ten sektor wzorcowej roli w zakresie efektywności energetycznej.
- Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków mieszkalnych wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą lub modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci

ciepłowniczej/chłodniczej, a także instalacją systemów zarządzania energią oraz promowaniem energooszczędności.

- Budowa lub modernizacja sieci ciepłowniczej, w tym wymiana węzłów cieplnych.
- Inwestycje polegające na likwidacji indywidualnych źródeł ciepła, poprzez przyłączenie budynków do miejskiej sieci ciepłowniczej/gazowej oraz rozprowadzenie sieci po budynku.
- Działania edukacyjne mające na celu budowanie świadomości ekologicznej i postaw proekologicznych wśród mieszkańców.
- Opracowanie dokumentów strategicznych mających na celu zniwelowanie negatywnych skutków zmian klimatu, poprawę jakości powietrza oraz transformację energetyczną miasta.
- Działania z zakresu badań, analiz, koncepcji, przygotowania dokumentacji technicznej wraz z uzyskaniem wymaganych opinii, uzgodnień i pozwoleń oraz wszelkich innych dokumentów w zakresie przyczyniającym się do realizacji celu szczegółowego.

ZMNIJSZENIE NISKIEJ EMISJI PYŁÓW PM_{2,5} I PM₁₀

- Przebudowa (ale też wymiana) nieefektywnych źródeł ciepła opartych o paliwa stałe, w tym zastosowanie systemów grzewczych opartych na niskoemisyjnych źródłach energii/OZE wraz z przyłączami budynków do sieci gazowej i miejskiej sieci ciepłowniczej połączona z termomodernizacją budynków.
- Budowa budynków pasywnych przez sektor publiczny, mająca na celu pełnienie przez ten sektor wzorcowej roli w zakresie efektywności energetycznej.
- Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków mieszkalnych wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą lub modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej/chłodniczej, a także instalacją systemów zarządzania energią oraz promowaniem energooszczędności. 17
- Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej/chłodniczej, a także instalacją systemów zarządzania energią oraz promowaniem energooszczędności.
- Budowa lub modernizacja sieci ciepłowniczej, w tym wymiana węzłów cieplnych.
- Kompleksowa termomodernizacja budynków użyteczności publicznej.
- Inwestycje polegające na likwidacji indywidualnych źródeł ciepła poprzez przyłączenie budynków do miejskiej sieci ciepłowniczej/gazowej oraz rozprowadzenie sieci po budynku.
- Działania edukacyjne mające na celu budowanie świadomości ekologicznej i postaw proekologicznych wśród mieszkańców.
- Opracowanie dokumentów strategicznych mających na celu zniwelowanie negatywnych skutków zmian klimatu, poprawę jakości powietrza oraz transformację energetyczną miasta.
- Działania z zakresu badań, analiz, koncepcji, przygotowania dokumentacji technicznej wraz z uzyskaniem wymaganych opinii, uzgodnień i pozwoleń oraz wszelkich innych dokumentów w zakresie przyczyniającym się do realizacji celu szczegółowego.

ZWIĘKSZENIE UDZIAŁU ENERGII ODNAWIALNEJ

- Budowa (ale też rozbudowa lub przebudowa) źródeł energii produkujących energię elektryczną i/lub ciepło (bądź paliwa zdekarbonizowane) z OZE na potrzeby lokalne, niewymagającą przesyłania jej na duże odległości, w oparciu o lokalne zidentyfikowane zasoby lub wraz z infrastrukturą sieciową.
- Budowa i rozbudowa instalacji odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej, z magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci.
- Budowa i rozbudowa instalacji odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania ciepła (paliwa zdekarbonizowane), z magazynami ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE.
- Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków mieszkalnych wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej/chłodniczej, a także instalacją systemów zarządzania energią oraz promowaniem energooszczędności. 18
- Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej/chłodniczej, a także instalacją systemów zarządzania energią oraz promowaniem energooszczędności.
- Wytwarzanie energii elektrycznej i ciepła sieciowego z wykorzystaniem termicznego przetwarzania odpadów (spalanie i piroliza).
- Wykorzystanie energii geotermalnej, w tym badania rozpoznawcze i analiza.
- Instalacja źródeł energii odnawialnej na budynkach użyteczności publicznej i prywatnych budynkach mieszkalnych (np. panele solarne, panele i farmy fotowoltaiczne, pompy ciepła).
- Zastosowanie technologii odzysku energii wraz z systemem wykorzystania energii ciepła odpadowego.
- Wykorzystanie pomp ciepła do ogrzewania budynków odległych od sieci ciepłowniczej.
- Budowa instalacji do produkcji biopłynów i biometanu, biopaliw II i III generacji.
- Opracowanie dokumentów strategicznych mających na celu zniwelowanie negatywnych skutków zmian klimatu, poprawę jakości powietrza oraz transformację energetyczną miasta.
- Działania z zakresu badań, analiz, koncepcji, przygotowania dokumentacji technicznej wraz z uzyskaniem wymaganych opinii, uzgodnień i pozwoleń oraz wszelkich innych dokumentów w zakresie przyczyniającym się do realizacji celu szczegółowego.

ROZWÓJ SYSTEMÓW OSZCZĘDZANIA I MAGAZYNOWANIA ENERGII WYTWORZONEJ W CELU BILANSOWANIA POPYTU I PODAŻY Lokalna produkcja, magazynowanie i wykorzystanie wodoru.

- Wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne (LED), budowa nowego oświetlenia ulicznego, w tym zastosowanie powierzchni fotowoltaicznych do zasilania oświetlenia ulicznego.
- Tworzenie i wsparcie systemów współpracy lokalnych producentów i konsumentów energii (klastry, spółdzielnie energetyczne, lokalne społeczności energetyczne, itp.).

- Opracowanie dokumentów strategicznych mających na celu zniwelowanie negatywnych skutków zmian klimatu, poprawę jakości powietrza oraz transformację energetyczną miasta.
- Działania z zakresu badań, analiz, koncepcji, przygotowania dokumentacji technicznej wraz z uzyskaniem wymaganych opinii, uzgodnień i pozwoleń oraz wszelkich innych dokumentów w zakresie przyczyniającym się do realizacji celu szczegółowego.

ZWIĘKSZENIE ŚWIADOMOŚCI I ZMIANA POSTAW UŻYTKOWNIKÓW ENERGII ELEKTRYCZNEJ I CIEPLNEJ, W TYM: MIESZKAŃCÓW, PRZEDSIĘBIORCÓW, INSTYTUCJI PUBLICZNYCH I INNYCH

- Inteligentne systemy zarządzania energią w budynkach i w mieście.
- Zakup i montaż systemów pomiaru czystości powietrza (w celach edukacyjnych i świadomościowych).
- Działania edukacyjne mające na celu budowanie świadomości ekologicznej i postaw proekologicznych wśród mieszkańców.
- Opracowanie dokumentów strategicznych mających na celu zniwelowanie negatywnych skutków zmian klimatu, poprawę jakości powietrza oraz transformację energetyczną miasta.
- Działania z zakresu badań, analiz, koncepcji, przygotowania dokumentacji technicznej wraz z uzyskaniem wymaganych opinii, uzgodnień i pozwoleń oraz wszelkich innych dokumentów w zakresie przyczyniającym się do realizacji celu szczegółowego

Obszar Tematyczny 6: Transport publiczny

CEL SZCZEGÓŁOWY: Ochrona środowiska i klimatu

Jak ukierunkować wsparcie - przykładowe przedsięwzięcia

W zakresie dążenia do zmiany zachowań transportowych i zwiększenia liczby podróży realizowanych głównie pieszo, rowerem lub publicznym transportem zbiorowym mogą być realizowane przykładowo następujące przedsięwzięcia:

- Przekształcenia ulic, wprowadzanie ograniczeń dla komunikacji indywidualnej, zamykanie pasów ruchu dla komunikacji indywidualnej na rzecz publicznego transportu zbiorowego czy zmianę funkcji – z tranzytowych na obsługujące ruch lokalny, modernizacja przekrojów drogowych, przebudowa pasów ruchu na rzecz innych uczestników ruchu drogowego (np. pas ruchu ogólnego na bus-pas lub drogę dla rowerów), zmiany w pasie ulicznym, wprowadzenie chodników, zieleni lub poszerzenia dla niechronionych uczestników ruchu drogowego tam, gdzie to możliwe, poprawa dostępności do infrastruktury poprzez budowę chodników, infrastruktury rowerowej czy wyznaczanie dodatkowych miejsc i obszarów odpoczynku, gastronomii, handlu, które w perspektywie aktywizują obszar;
- Polityka parkingowa (taryfy), oznaczenie Strefy Płatnego Parkowania, zwiększeniem stawki za postój, wprowadzenie Strefy Ograniczonego Ruchu;
- Poprawa jakości infrastruktury dla transportu zbiorowego, rowerowej oraz pieszej, budowa wiat przystankowych chroniących przed niekorzystnymi warunkami

- atmosferycznymi, budowa lub wydzielenie drogi dla rowerów, zwiększenie długości tras rowerowych, rowerowo-piesznych i pasów sugerowanego toru jazdy dla rowerów;
- Integracja taryfowo-biletowa (wprowadzenie jednego biletu, wspólnej taryfy dla kilku przewoźników), wprowadzenie przewoźników do systemu elektronicznego (np. system dynamicznej informacji pasażerskiej, system jakdojade.pl), czy koordynacja rozkładów jazdy pomiędzy przewoźnikami, na co może przełożyć się m.in. zwiększenie częstotliwości kursowania pojazdów;
 - Budowa węzłów przesiadkowych, budowa parkingów P&R.

W zakresie dążenia do zmniejszania niekorzystnych emisji produkowanych do atmosfery przez transport zbiorowy mogą być realizowane przykładowo następujące przedsięwzięcia:

- Wymiana parku maszynowego na zeroemisyjny lub niskoemisyjny, wprowadzanie taboru niskoemisyjnego lub zeroemisyjnego (autobusy o odpowiednich normach spalania, autobusy hybrydowe, autobusy elektryczne bądź napędzane innymi niekonwencjonalnymi źródłami energii)
- Wyprowadzanie ruchu z centrów miejscowości, w tym głównie ruchu tranzytowego realizowanego pojazdami ciężkimi i skierowanie go na obwodnice
- Wprowadzenie systemu zarządzania dostawami w ramach systemu dostaw ostatniej mili, budowa centrów konsolidacyjnych, terminali przeładunkowych, wprowadzenie pojazdów elektrycznych do obsługi towarowej centrum
- Elektromobilność, wymiana floty pojazdów na bezemisyjne (pojazdy jednostek samorządu terytorialnego), montaż ładowarek elektrycznych przy generatorach ruchu w miastach
- Zakup systemów zarządzania ruchem (ITS)

W zakresie dążenia do likwidacji wykluczenia transportowego w obszarach funkcjonalnych miast mogą być realizowane przykładowo następujące przedsięwzięcia:

- Wprowadzenie rozwiązań typu DRT (demand-responsive transport), tzw. tele-bus, który przyjeżdża w wyznaczone miejsce po uprzednim wykonaniu telefonu i zgłoszeniu potrzeby na przewóz, system taksówek na żądanie
- Rozwój sieci transportowej obejmującej gminy sąsiednie
- Dostosowanie transportu publicznego do potrzeb osób z niepełnosprawnościami
- Likwidacja barier architektonicznych

W zakresie dążenia do zwiększenia akceptacji społecznej i przekonania do zrównoważonej mobilności, w szczególności zmiany środka transportu mogą być realizowane przykładowo następujące przedsięwzięcia:

- Szerokie kampanie społeczne z zakresu zrównoważonej mobilności;
- Uczestnictwo szkół i uczelni w projektach i programach dotyczących zrównoważonej mobilności.

Obszar Tematyczny 7: Gospodarka wodno-ściekowa

CEL SZCZEGÓŁOWY: Ochrona środowiska i klimatu

Jak ukierunkować wsparcie - przykładowe przedsięwzięcia

Racjonalne wykorzystanie zasobów wodnych poprzez wdrożenie systemowych rozwiązań organizacyjnych i planistycznych

- Systemowe podejście do zagospodarowania wód opadowych, terenów zieleni i ekosystemów wodnych (ujęcie w dokumentach planistycznych miast zapisów, które zapewnią lepsze warunki funkcjonowania systemów przyrodniczych, ochrona drzew miejskich z wykorzystaniem cyfrowej bazy danych oraz realnych opłat za wycinkę, odzyskiwanie i wielofunkcyjne zagospodarowywanie przestrzeni dla rzek i ich dolin, kształtowanie części buforowej rzek i dolin, stosowanie rozwiązań umożliwiających skuteczne doczyszczanie wód opadowych, działania zapewniające łączne traktowanie 16 błękitno-zielonej infrastruktury miast i ich otoczenia w gospodarce wodnej i działaniach planistycznych)
- Wdrożenie inteligentnych systemów gospodarowania wodami opadowymi, sieciami wodociągowymi oraz sieciami kanalizacyjnymi
- Opracowanie i aktualizacja dokumentów strategicznych/planistycznych w zakresie gospodarowania wodami, zarządzania ryzykiem powodziowym oraz ochrony zasobów wodnych
- Prace nad dokumentami planistycznymi związanymi z adaptacją do zmian klimatu na poziomie lokalnym (miasto i obszar funkcjonalny)
- Działania nieinwestycyjne podnoszące świadomość ekologiczną w zakresie oszczędzania wody
- Konsekwentne przestrzeganie przepisów związanych z ochroną środowiska, w szczególności restrykcyjna kontrola zezwoleń na zrzut wykorzystanych wód

Ograniczanie ekspansji człowieka oraz działania na rzecz renaturalizacji

- Edukacja klimatyczno-ekologiczna (ustawiczne kształcenie decydentów i urzędników związanych z gospodarką i planowaniem przestrzennym, architekturą i urbanistyką oraz rolnictwem i leśnictwem, edukacja klimatyczno-ekologiczna w nauczaniu powszechnym i ustawicznym, kursy i szkolenia podnoszące proekologiczną percepcję społeczną)
- Pełna inwentaryzacja naturalnych zasobów wód oraz ich ochrona przed zanieczyszczeniami (szczególnie wód o wysokich walorach spożywczych i zdrowotnych)
- Wsparcie systemów małej retencji, renaturyzacji przekształconych cieków wodnych i ich dolin oraz renaturyzacji obszarów od wód zależnych z wykorzystaniem naturalnych mechanizmów ekosystemowych (nature based solutions)
- Renaturyzacja wybranych cieków wodnych oraz stawów i oczek wodnych
- Działania w zakresie gospodarki przestrzennej i architektury miasta, na rzecz ochrony środowiska i zmniejszenie skutków zmian klimatu
- Działania nieinwestycyjnie polegające na opracowaniu i udostępnianiu oraz aktualizacji/modyfikacji i uzupełnianiu już istniejących baz wiedzy nt. zmian klimatu i adaptacji do nich
- Działania nieinwestycyjnie w zakresie edukacji i budowania świadomości społecznej odnośnie adaptacji do zmian klimatu

Poprawa jakości wód poprzez budowę, rozbudowę i modernizację infrastruktury wodno-kanalizacyjnej

- Działania związane z gospodarowaniem i zarządzaniem wodą przeznaczoną do spożycia - dostosowanie systemu do ekstremalnych zjawisk pogodowych
- Budowa i modernizacja infrastruktury niezbędnej do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody do spożycia (ograniczanie strat wody, jej odzyskiwanie i ponowne użycie, z zapewnieniem właściwego bezpieczeństwa dostarczania wody)
- Budowa, modernizacja lub przebudowa i remonty istniejącej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, w celu zrealizowania zobowiązań wynikających z Dyrektywy 91/271/EWG w aglomeracjach ujętych w VI AKPOŚK 2022 o wielkości co najmniej 15 000 RLM
- Inwestycje w zakresie zmiany procesów produkcyjnych w celu przejścia z modelu liniowego na cyrkularny (woda)
- Inwestycje z zakresu wtórnego wykorzystania wody zużytej w gospodarstwach domowych, systemy recyklingu wody szarej
- Budowa małych elektrowni wodnych - do transformacji energetycznej
- Inwestycje z zakresu nowych przydomowych oczyszczalni ścieków w jednym lub kilku gospodarstwach domowych
- Poprawa jakości systemów zaopatrzenia ludności w wodę, w tym systemy zarządzania dystrybucją oraz likwidowanie strat wody, nowe sieci wodociągowe, nowe stacje uzdatniania wody i ujęcia
- Wdrożenie systemów zmniejszenia zużycia wody, ujęcia jej w obieg zamknięty oraz wtórnego wykorzystania wody w podmiotach bezpośrednio realizujących zadania związane z gospodarką wodnościekową
- Działania związane z infrastrukturą służącą przeróbce i zagospodarowaniu osadów ściekowych (w tym m.in. poprzez energetyczne wykorzystanie biogazu) w ramach kompleksowych projektów obejmujących budowę lub modernizację oczyszczalni ścieków

Poprawa bilansu wodnego oraz zmniejszenie zagrożenia podtopieniami, powodzią i suszą, poprzez zintegrowane podejście do przeciwdziałania skutkom zmian klimatycznych

- Zintegrowane zarządzanie wodami w mieście (integracja celów różnych polityk miejskich i działań sektorowych w uwzględnieniu potrzeb mitygacji i adaptacji do zmian klimatu, modyfikacja istniejących systemów opłat za utratę naturalnej retencji, uregulowanie kwestii opłat za odprowadzanie wód opadowych i roztopowych do kanalizacji, tworzenie ram prawnych, norm i standardów do ponownego wykorzystania wody i dostosowania jakości wody do potrzeb, zmiany w rachunku efektywności inwestycji z uwzględnieniem usług ekosystemowych BZI oraz zasady uwzględniania ryzyka ekologicznego przy ocenie inwestycji)
- Synergiczne wdrożenie działań określonych m.in. w miejskich planach adaptacji do zmian klimatu (systemy gospodarowania wodami opadowymi wraz ich retencją oraz uwzględnieniem komponentów opartych o zieloną oraz zielono-niebieską infrastrukturę, rozwiązania oparte na przyrodzie, dostosowanie infrastruktury w celu przeciwdziałania i minimalizacji skutków powodzi i suszy)

- Rozwijanie systemów prognozowania i ostrzegania środowiskowego, celem skutecznej ochrony obywateli oraz ich mienia (rozwój monitoringu wód i systemów zarządzania ryzykiem)
- Budowa, przebudowa lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej, w celu zapewnienie bezpieczeństwa powodziowego i przeciwdziałania suszy
- Rozwój systemów melioracyjnych obejmujących ujmowanie wód opadowych i roztopowych oraz ich magazynowanie w profilach glebowych lub zbiornikach retencyjnych (poprawa bilansu wodnego)
- Zarządzanie spływami wód opadowych (zwiększenie możliwości retencji, detencji, infiltracji do gruntu i wykorzystanie wody w miejscu opadu, modelowanie i modernizacja sieci infrastruktury podziemnej i jej odciążenie, ograniczenie zainwestowania terenów zagrożonych podtopieniami i powodzią na rzecz zwiększenia retencji, opracowanie standardów zabudowy i zagospodarowania terenów narażonych na ryzyko powodzi, wdrożenie standardów budowy i funkcjonowania infrastruktury odwodnieniowej oraz jej otoczenia)

Przeprowadzenie badań, analiz, diagnoz i ekspertyz, sporządzenie koncepcji, przygotowanie dokumentacji technicznej wraz z uzyskaniem wymaganych opinii, uzgodnień i pozwoleń, a także opracowanie wszelkich innych dokumentów w zakresie przyczyniającym się do osiągnięcia rezultatów OT: Gospodarka wodnościekowa.

Obszar Tematyczny 8: Zarządzanie odpadami

CEL SZCZEGÓŁOWY: Ochrona środowiska i klimatu

Jak ukierunkować wsparcie - przykładowe działania

Gromadzenie/Zbiórka/Edukacja - zmiana świadomości i postaw mieszkańców wpływająca na zmniejszenie masy odpadów

- Organizowanie/modernizacja zintegrowanego systemu zbierania odpadów w miejscach ich powstawania, działania na rzecz wysokiej jakości segregacji u źródła (innowacje, rozwiązania SMART, monitoring)
- Edukacja powszechna na rzecz wysokiej jakości selektywnej zbiórki oraz gospodarki cyrkularnej: zmiana świadomości i kształtowanie postaw mieszkańców
- Promocja i rozwój przetwórstwa odpadów w miejscu ich powstawania (np. kompostowanie)
- Programy/inwestycje sprzyjające zmniejszeniu produkcji odpadów w gospodarce komunalnej i gospodarstwach domowych

Odbiór/transport - zapewnienie bezpiecznego odbioru wszystkich rodzajów odpadów

- Usprawnienie systemu zbiórki odpadów komunalnych (w tym budowa infrastruktury, zakup sprzętu)
- Modernizacja systemu selektywnego odbioru odpadów, w tym odpadów niebezpiecznych (w tym budowa infrastruktury PSZOK, zakup sprzętu)
- Wdrożenie/rozwój publicznej infrastruktury Gospodarki Obiegu Zamkniętego (GOZ), np. w oparciu o PSZOK

Recykling/utylicacja/unieszkodliwianie - wzrost udziału procentowego frakcji podlegających recyklingowi i kompostowaniu w ogólnej masie odpadów segregowanych

- Budowa/modernizacja instalacji przetwarzania odpadów, w tym z uwzględnieniem rozwoju potencjału lokalnej gospodarki
- Budowa/modernizacja lokalnych systemów recyklingu
- Wdrożenie idei miejskiej Gospodarki Obiegu Zamkniętego (GOZ), np. wsparcie dla powstawania/rozwoju rzemiosła naprawczego i innych przedsięwzięć mających na celu zwiększenie powtórnego wykorzystywania odpadów
- Rekultywacja składowisk odpadów (działających i wyłączonych z eksploatacji), w tym - w celu odzyskiwania biogazu i surowców krytycznych oraz likwidacja dzikich składowisk

Obszar Tematyczny 9: Ochrona przyrody i różnorodność biologiczna

CEL SZCZEGÓŁOWY: Ochrona środowiska i klimatu

Jak ukierunkować wsparcie - przykładowe przedsięwzięcia

Opracowanie dokumentów strategicznych, planistycznych i operacyjnych dotyczących ochrony przyrody i zachowania bioróżnorodności, w tym programów edukacyjnych:

- Zielone obszary miejskie – opracowanie dokumentów dotyczących rozwoju zielonej infrastruktury (strategie lub plany rozwoju), standaryzacji utrzymania zieleni w mieście, procedur i procesów włączania wielofunkcyjnych miejskich terenów zieleni i NBS (Nature Based Solution) do polityk sektorowych oraz zachęty i ulgi finansowe dla inwestycji z zakresu zielonej infrastruktury;
- Programy edukacyjne służące zwiększeniu świadomości ekologicznej
- Działania z zakresu badań, analiz, koncepcji, przygotowania dokumentacji technicznej wraz z uzyskaniem wymaganych opinii, uzgodnień i pozwoleń w zakresie przyczyniającym się do realizacji celu szczegółowego.

Ochrona i rozwój obszarów zielonych w miastach (green infrastructure) poprzez zachowanie wysokich walorów środowiska przyrodniczego

- Zielone obszary miejskie – rewitalizacja istniejących terenów i tworzenie nowych, zwiększenie powierzchni biologicznie czynnej;
- Tworzenie obszarów zielonych sprzyjających bioróżnorodności np. poprzez: budowanie piętrowego układu roślinności, zróżnicowanie gatunkowe, wykorzystanie roślin stanowiących bazę pokarmową oraz schronienie dla zwierząt;
- Wykorzystanie i pielęgnacja starodrzewu, możliwie ekstensywna pielęgnacja zieleni;
- Zakładanie łąk kwietnych, wykorzystanie rodzimych gatunków roślin dostosowanych do siedliska oraz niestosowanie gatunków inwazyjnych;
- Wprowadzenie elementów zazieleniających obszary zabudowane, w tym zielone podwórka, parki kieszonkowe, ogrody miejskie, zieleńce, zieleń uliczna, ogrody fasadowe, ogrody deszczowe, zielone przystanki, zielone parkingi, zabiegi pielęgnacyjne drzew, nasadzenia roślinności, drzew, usunięcie roślin inwazyjnych, itp.;
- Rozszczelnienie powierzchni nieprzepuszczalnych, nawierzchni drogowej i parkingowej, przywracanie nawierzchni retencjonujących wodę, „odbetonowanie”

m.in. usuwanie betonowych, asfaltowych i innych powierzchniowych uszczelnień gruntu w wyniku czego powstaną tereny zagospodarowane zielenią czy niebieską infrastrukturą, sprzyjające zachowaniu i ochronie różnorodności biologicznej;

- Działania z zakresu badań, analiz, koncepcji, przygotowania dokumentacji technicznej w raz z uzyskaniem wymaganych opinii, uzgodnień i pozwoleń w zakresie przyczyniającym się do realizacji celu szczegółowego.

Obszar Tematyczny 10: Zdrowie i pomoc społeczna

CEL SZCZEGÓŁOWY: Wzmocnienie systemów społecznych

Jak ukierunkować wsparcie - przykładowe przedsięwzięcia

- Deinstytucjonalizacja usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych – lokalne, środowiskowe formy opieki. •
- Zintegrowanie usług ochrony zdrowia i usług społecznych.
- Modernizacja lokalnego systemu wsparcia w obszarze usług społecznych.
- Modernizacja lokalnego systemu usług ochrony zdrowia.
- Wykorzystanie nowoczesnych technologii w doskonaleniu usług, bezpieczeństwa mieszkańców i dostępności świadczeń opieki społecznej i zdrowotnej oraz samoorganizacji społeczeństwa lokalnego i rodziny.

Znaczenia nabiera również przypisanie do wybranych przedsięwzięć wskaźników, które określą stopień osiągnięcia celu:

- Odsetek pacjentów pozytywnie oceniających jakość usług zdrowotnych po zakończeniu projektu [%]
- Liczba osób, którym dostarczono lepszej jakości usługi zdrowotne [osoba]
- Liczba osób, którym dostarczono lepszej jakości usługi socjalne [osoba]
- Liczba utworzonych placówek lub wprowadzonych rozwiązań z zakresu pomocy społecznej [szt.]
- Liczba utworzonych placówek lub wprowadzonych rozwiązań z zakresu ochrony zdrowia, w tym zdrowia psychicznego [szt.].

Obszar Tematyczny 11: Mniejszości i grupy w niekorzystnej sytuacji społecznej

CEL SZCZEGÓŁOWY: Wzmocnienie systemów społecznych

Jak ukierunkować wsparcie - przykładowe przedsięwzięcia

Zwiększenie zdolności społeczności lokalnych do identyfikacji i budowania rozwiązań, adekwatnych do aktualnych potrzeb grup wymagających wsparcia.

- Rozwój systemów informacyjnych i metod analitycznych oraz prowadzenie badań społecznych pozwalających na lepszą identyfikację problemów grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.

- Opracowanie i wdrożenie Polityki senioralnej – uwzględnianie potrzeb osób starszych w różnych obszarach życia, zapobieganie wykluczeniu, wspieranie samodzielności i niezależności, aktywizacja międzypokoleniowa.
- Rozwój "srebrnej gospodarki" – efektywne wykorzystanie potencjału ekonomicznego i zawodowego ukierunkowanego na potrzeby osób starszych w lokalnej gospodarce.
- Opracowanie i wdrożenie Polityki promłodzieżowej – uwzględnianie potrzeb osób młodych w różnych obszarach życia, zapobieganie wykluczeniu, wspieranie samodzielności, niezależności, poczucia przynależności i zaangażowania w sprawy społeczne.

Zwiększenie dostępności, dywersyfikacji i jakości usług społecznych, świadczonych grupom społecznym zagrożonym wykluczeniem, poprzez podejmowanie działań służących ich aktywizacji społecznej i zawodowej.

- Wdrożenie innowacji społecznych oraz rozwiązań i poprawiających jakość życia, zdalne rozwiązania z zakresu opieki domowej.
- Tworzenie przyjaznych przestrzeni miejskich, służących integracji, otwartej komunikacji i wspólnym działaniom - np. parki kieszonkowe, ogrody społeczne itp.
- Inicjatywy dostosowujące przestrzeń publiczną i instytucje publiczne do wymogów dostępności.
- Tworzenie rozwiązań instytucjonalnych wspierających aktywności na rzecz mniejszości i osób zagrożonych wykluczeniem- np. Centra Usług Społecznych, Centra Integracji Społecznej.
- Wsparcie działań opiekuńczo-wychowawczych - opieka żłobkowa, przedszkolna, szkolna i wsparcie społeczne.

Deinstytucjonalizacja działań na rzecz osób wykluczonych.

- Wspieranie ruchów samopomocowych w celu zwiększenia potencjału społecznego do rozwiązywania problemów i radzenia sobie z trudnościami.
- Wspieranie różnych form usług w środowisku, mających na celu podejmowanie przez osoby zagrożone wykluczeniem nowych ról społecznych i zawodowych.
- Wspieranie pracy streetworkerów i/lub pracy metodą środowiskową (długofalowe planowanie i organizowanie społeczności lokalnej).
- Programy adaptacji mieszkań oraz tworzenie, wyposażanie i utrzymanie lokalnych wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego i medycznego, w celu jak najdłuższego utrzymania samodzielności osób starszych.

Działania z zakresu profilaktyki wykluczenia społecznego, poprzedzone analizą wybranego aspektu wykluczenia konkretnej grupy mieszkańców.

- Działania z zakresu profilaktyki wykluczenia społecznego. Przykładem profilaktyki wykluczenia społecznego w Polsce jest program "Aktywny Samorząd – Integracja" (<https://www.pfron.org.pl/>). Program ten skupia się na wspieraniu osób niepełnosprawnych w ich aktywnym uczestnictwie w życiu społecznym i zawodowym. Program "Aktywny Samorząd – Integracja" ma na celu zmniejszenie barier społecznych i zawodowych dla osób niepełnosprawnych oraz umożliwienie im pełniejszego uczestnictwa w życiu społecznym. Dzięki temu programowi, społeczność lokalna staje

się bardziej otwarta i inkludująca, co przyczynia się do zmniejszenia ryzyka wykluczenia społecznego dla osób z niepełnosprawnościami.

Obszar Tematyczny 12: Zaangażowanie obywatelskie i przejrzystość

CEL SZCZEGÓŁOWY: Zaangażowanie obywatelskie i przejrzystość

Jak ukierunkować wsparcie - przykładowe przedsięwzięcia

Przekształcenie zarządzania miastem w duchu good governance - Wzmocnienie zaufania mieszkańców do zarządzania miastem

- Wprowadzanie zmian organizacyjnych, „otwierających urząd” dla mieszkańców;
- Działania edukacyjne dla pracowników JST mające na celu rozwijanie umiejętności aktywizacji i zaangażowania mieszkańców;
- Tworzenie programów współpracy z innymi podmiotami zewnętrznymi (organizacjami pozarządowymi, przedstawicielami środowiska naukowego, przedsiębiorcami).

Zwiększenie udziału mieszkańców w podejmowaniu decyzji miejskich

- Wspieranie tworzenia planów konsultacji społecznych, strategii dialogu społecznego oraz regulaminów partycypacji w mieście itp.;
- Wdrożenie różnorodnych, w tym nowatorskich form i metod partycypacji w mieście (np. Platformy ICT);
- Otwieranie/udostępnianie danych miejskich – realizacja koncepcji “human smart city”;
- Tworzenie ram organizacyjnych i prawnych dla inicjatyw oddolnych (wolontariatu).

Zwiększenie poczucia identyfikacji mieszkańców z miastem

- Aktywizacja mieszkańców służąca rozwijaniu systemu usług lokalnych (np. prowadzonych przez podmioty ekonomii społecznej);
- Tworzenie przestrzeni i obiektów dla rozwoju aktywności społecznej mieszkańców.

Szczegółowe informacje, w tym także przewodniki i materiały wideo dotyczące poszczególnych obszarów dostępne są na stronie [Centrum Konsultacyjne Polsko-Szwajcarskiego Programu Rozwoju Miast](#). Zachęcamy do zapoznania się z nimi przed spotkaniem oraz przemyślenia roli swojej organizacji w realizacji danego obszaru oraz rozważenie szans jej rozwoju w tym zakresie.

Polsko-Szwajcarski Program Rozwoju Miast jest finansowany z mechanizmu Drugiej Edycji Szwajcarskiej Pomocy Finansowej dla wybranych państw członkowskich Unii Europejskiej. Jego celem jest zmniejszenie różnic społeczno-gospodarczych w obrębie Unii Europejskiej.

To kolejne ważne źródło finansowania działań rozwojowych w średnich miastach, które pozwoli istotnie wpłynąć na poprawę jakości życia ich mieszkańców.

Celem programu jest podniesienie jakości życia mieszkańców średnich miast w Polsce, co będzie skutkowało zmniejszeniem różnic społeczno-gospodarczych w naszym kraju. Realizacji celu będzie służyło finansowanie projektów realizujących zasady zrównoważonego rozwoju, ukierunkowanych na rozwój gospodarczy lub środowiskowy i społeczny. Program zakłada również wzmocnienie procesu zarządzania strategicznego w miastach uczestniczących w konkursie poprzez szkolenia pracowników, usługi doradcze oraz – na etapie realizacji projektów – wymianę dobrych praktyk z miastami szwajcarskimi.

Maksymalna kwota dofinansowania projektu wynosi 80,7 miliona złotych, a poziom dofinansowania - 100% kosztów kwalifikowalnych.